

SABIEDRĪBAS VIRZĪTA VIETĒJĀ ATTĪSTĪBA

KOHĒZIJAS POLITIKA 2014.-2020. GADAM

Eiropas Savienības Padome 2013. gada decembrī oficiāli apstiprināja jaunus noteikumus un tiesību aktus, kas regulēs nākamo ES kohēzijas politikas ieguldījumu posmu no 2014. līdz 2020. gadam.

Šī faktu lapa ir daļa no informatīvo materiālu kopas, kurā ir izklāstīti jaunās pieejas svarīgākie aspekti.

Saturs

Temats

Kas ir sabiedrības virzīta vietējā attīstība (SVVA)?

Kāds ir šīs pieejas mērķis?

Galvenie SVVA komponenti

Kas jauns?

Kā SVVA izmantot dažādus fondus?

Kāda ir kopīgās metodoloģijas ietekme?

Pēdējo 20 gadu laikā no struktūrfondu un lauku attīstības fondu līdzekļiem finansētā LEADER pieeja⁽¹⁾ sabiedrības virzītai vietējai attīstībai (SVVA) ir palīdzējusi lauku reģionu ekonomikas dalībniekiem gūt izpratni par vietējā reģiona ilgtermiņa potenciālu, un tā ir bijusi efektīvs un noderīgs instruments attīstības politikas programmu izstrādē. Eiropas Komisija ir veicinājusi šīs metodes izmantošanu arī ar citu Kopienas iniciatīvu, piemēram, URBAN⁽²⁾ un EQUAL⁽³⁾, starpniecību. LEADER gadījumā, kam kopš 1991. gada ir nodrošināts nepārtraukts ES atbalsts, tā ir kļuvusi par svarīgu lauku attīstības politikas elementu, kas tiek augstu vērtēts visā Eiropā. Kopš 2007. gada vietējā attīstība ir izmantota arī Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda ietvaros, lai atbalstītu zvejnieku kopienu ilgtspējīgu attīstību.

Kopīgo noteikumu regulas Nr. 1303/2013 32.–35⁽⁴⁾. pantā ir sniegts SVVA regulējums, un tā pamatā ir LEADER pieeja. Šie panti attiecas uz četriem fondiem, kas 2014.–2020. gada plānošanas periodā ietilpst vienotajā stratēģiskajā satvarā, proti, Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF), Eiropas Sociālo fondu (ESF), Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu (EJZF) (Eiropas strukturālajiem un investīciju (ESI) fondiem).

SVVA ir īpašs instruments lietošanai apakšreģionu līmenī, kas papildina pārējo attīstības atbalstu vietējā līmenī. SVVA var mobilizēt un iesaistīt vietējās kopienas un organizācijas stratēģijas „Eiropa 2020” mērķu sasniegšanā gudras, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes veicināšanai, teritoriālās kohēzijas realizēšanai un konkrētu politikas mērķu sasniegšanai.

Kas ir sabiedrības virzīta vietējā attīstība (SVVA)?

Vienota ar SVVA saistīta metodoloģija ESI fondu kontekstā:

- » ir vērsta uz konkrētiem apakšreģioniem;
- » ir sabiedrības virzīta, **vietējām rīcības grupām** sastāvot no vietējās sabiedrības un privāto sociāli ekonomisko interešu pārstāvjiem;
- » tiek īstenota, izmantojot integrētas un daudznozaru **teritoriāli balstītas vietējās attīstības stratēģijas**, kas izstrādātas, ņemot vērā **vietējās vajadzības un potenciālu**; un
- » tajā ir ņemtas vērā vietējās vajadzības un potenciāls, ietverti novatoriski elementi vietējā kontekstā, sadarbības tīklu veidošana un vajadzības gadījumā – sadarbība.

Šī vienotā metodoloģija ļaus **saistīti un integrēti izmantot fondus, lai ieviestu vietējās attīstības stratēģijas**.

---

(1) LEADER: *Liaison Entre Actions pour le Développement de l'Economie Rurale* – saiknes starp lauku ekonomikas un attīstības pasākumiem.

(2) URBAN II Kopienas iniciatīva ERAF atbalstītajām ilgtspējīgas attīstības un sociālās atjaunošanās inovāciju stratēģijām ierobežotā pilsētu skaitā visā Eiropā no 2000. gada līdz 2006. gadam; URBAN Kopienas iniciatīva norisinājās no 1994. gada līdz 1999. gadam.

(3) EQUAL iniciatīva ESF ietvaros fokusējās uz inovatīviem, transnacionāliem projektiem ar mērķi cīnīties pret diskrimināciju un neizdevīgu stāvokli darba tirgū no 2000. gada līdz 2006. gadam.

(4) Sk. Kopējo noteikumu regulas 32.–35. pantu par ERAF, ESF, Kohēzijas fondu, ELFLA un EJZF.

Kāds ir šīs pieejas mērķis?

[↑ Uz sākumu](#)

ESI fondu īstenotās kopīgās pieejas galvenie mērķi ir vienkāršot un paplašināt SVVA kā attīstības instrumenta izmantojumu. SVVA:

- » iedrošinās vietējās sabiedrības **izstrādāt integrētas augšupejošas pieejas** apstākļiem, kad jāreaģē uz teritoriālām un vietējām problēmām, kuru risināšanai vajadzīgas strukturālas pārmaiņas;
- » **veidos sabiedrības potenciālu un stimulēs inovācijas** (to skaitā sociālās inovācijas), uzņēmējdarbību un pārmaiņas, veicinot kopienu un teritoriju attīstību un neizmantotā potenciāla atklāšanu;
- » **veicinās sabiedrības līdzdalību**, palielinot iesaistīšanos kopienās un veidojot iesaistes un līdzatbildības sajūtu, kas var palielināt ES politiku efektivitāti; un
- » **palīdzēs daudzlīmeņu pārvaldībā**, nodrošinot iespēju vietējām kopienām piedalīties ES mērķu īstenošanā visās nozarēs.

Galvenie SVVA komponenti

[↑ Uz sākumu](#)

- » Vietējās **rīcības grupas** jāveido no vietējo sabiedrisko un privāto sociāli ekonomisko interešu pārstāvjiem, piemēram, uzņēmējiem un to asociācijām, vietējām iestādēm, kaimiņu vai lauku asociācijām, pilsoņu grupām (piemēram, minoritāšu, pensionāru, sieviešu/vīriešu, jauniešu, uzņēmēju u.c.), kopienu un brīvprātīgām organizācijām. Pieņemot lēmumus par atlasītiem partneriem, kuri nav valsts iestādes, ir jābūt vismaz 50% balsu, un nevienai atsevišķai interešu grupai nedrīkst būt vairāk par 49% balsu.
- » **Vietējās attīstības stratēģijām** ir jābūt saskaņotām ar attiecīgajām ESI fondu programmām, no kurām tiek saņemts atbalsts. Tajās ir jānosaka teritorija un iedzīvotāji, uz kuriem attiecas stratēģija, jāietver teritorijas attīstības vajadzību un potenciāla analīze, tostarp stipro un vājo pušu, iespēju un draudu (SVID) analīze, jāapraksta mērķi, kā arī stratēģijas integrētais un novatoriskais raksturs, tostarp izmērāmi sasniedzamie mērķi vai rezultāti. Stratēģijās jābūt arī rīcības plānam, kas paskaidro, kā mērķi tiek pārvērti reālos projektos, vadības un uzraudzības kārtībai un finanšu plānam.
- » Konkrētās teritorijas **platībai un iedzīvotāju blīvumam** dotajā vietējā stratēģijā jābūt saskaņotam, mērķtiecīgam un jānodrošina pietiekama kritiskā masa efektīvai īstenošanai. Vietējām rīcības grupām ir jānosaka faktiskā teritorija un iedzīvotāji, uz kuriem attieksies to izstrādātās stratēģijas, un tām šajā kontekstā ir jānodrošina atbilstība Kopīgo noteikumu regulas 33. panta 6. punktā paredzētajiem kritērijiem. Aptverto iedzīvotāju skaitam jābūt vismaz 10 000, un tas nedrīkst pārsniegt 15 000. Šī prasība atbilst LEADER programmas 2007.–2013. gada noteikumiem. Pienācīgi pamatotos gadījumos Komisija drīkst pieļaut izņēmumus, lai, pamatojoties uz dalībvalsts ierosinājumu, grozītu šos ierobežojumus. Piemēram, vidējais iedzīvotāju skaits, uz kuru laikposmā no 2000. līdz 2006. gadam attiecas ERAF finansētā programma URBAN II, bija aptuveni 30 000.

Skaidrāk noteikts atbalsts, kas tiks nodrošināts, paredzot kopīgu tiesisko regulējumu un saskaņotus noteikumus attiecībā uz četriem ESI fondiem, 2014.–2020. gada plānošanas periodā uzlabos saskaņotību un veicinās atbalsta sniegšanu vienotai vairāku fondu īstenotai vietējās sabiedrības virzītai stratēģijai. Vairāki elementi kopīgajos noteikumos par ESI fondiem ir paredzēti, lai atbalsta saņēmēju interesēs vienkāršotu sabiedrības vadītas vietējās attīstības īstenošanu.

- » **Vienota SVVA metodoloģija** būs piemērojama visos ESI fondos un reģionos, ļaujot visām teritorijām gūt labumu no ES atbalsta iespēju veidošanai, vietējām publiskā un privātā sektora partnerībām un to stratēģijām, sadarbības tīklu veidošanai un pieredzes apmaiņai.
- » **ESI fondu sniegtais atbalsts būs saskaņots un koordinēts.** Tādējādi atbalsta saņēmējiem būs vieglāk izstrādāt daudzfondu stratēģijas, kas ir labāk pielāgotas to vajadzībām un teritorijām, piemēram, sagatavojot stratēģiju teritorijai, kurā ietilpst gan lauku reģioni, gan pilsētas. Tas tiks nodrošināts, koordinēti īstenojot sabiedrības virzītu vietējās attīstības stratēģiju un vietējo rīcības grupu iespēju veidošanu, atlasī, apstiprināšanu un finansēšanu.
- » **Vadošais fonds.** Kopīgi finansētu stratēģiju gadījumā tādu pamatdarbības izmaksu segšanu, kas saistītas ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas vadību, kā arī šīs stratēģijas iedzīvināšanu, iespējams atbalstīt ar vienota fonda (t. i., vadošā fonda) starpniecību.
- » **Stimuli.** Kohēzijas politikas jomā to darbības programmu gadījumā, kuru prioritārais virziens tiek pilnībā īstenots ar SVVA palīdzību, no ERAF un/vai ESF piešķirtā līdzfinansējuma maksimālā likme prioritārā virziena līmenī tiks palielināta par 10% ⁽⁵⁾ EELFLA gadījumā, ņemot vērā attiecīgos apstākļus, maksimālā līdzfinansējuma likme SVVA var svārstīties no 80% līdz 90% ⁽⁶⁾ EJZF (projekts) maksimālā līdzfinansējuma likme ir 75% ⁽⁷⁾ un, ja teritoriālajai attīstībai zivsaimniecības teritorijās paredzētā Savienības prioritāte ir veltīta tikai un vienīgi SVVA, līdzfinansējuma likme tiek palielināta par 10%.

Kā SVVA izmantot dažādus fondus?

ERAF/ESF: Lisabonas līguma un stratēģijas „Eiropa 2020“ pieņemšana nodrošinās pastiprinātu pamatojumu integrētai un visaptverošai pieejai vietējo problēmu risināšanā. Koncentrēšanās uz izaugsmes kvalitāti un vajadzība nodrošināt tās visaptveramību un ilgtspējību nozīmē, ka saskaņā ar ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas mērķiem kohēzijas politikai jāatbalsta aktivitātes, kas pievēršas bezdarba, atstumtības un nabadzības jautājumiem.

Uz sabiedrību balstītā pieeja nav jauna. Ar ERAF līdzekļiem 20. gadsimta deviņdesmitajos gados finansēto Pilsētvides pilotprojektu ⁽⁸⁾ un URBAN Kopienas iniciatīvas programmu (1994.–1999. gads un 2000.–2006. gads), kā ar ESF līdzekļiem finansētās EQUAL iniciatīvas (2000.–2006. gads) pamatā bija vietējās partnerības, tādējādi šie projekti ir noderīgs pieredzes avots SVVA pieejas īstenošanā.

(5) Sk. Kopīgo noteikumu regulas 120. panta 5. punktu par ERAF, ESF, KF, ELFLA un EJZF.

(6) Sk. Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) 59. panta 4. punkta a) apakšpunktu.

(7) Sk. EJZF regulas 94. panta 4. punktu.

(8) Laikā no 1990. līdz 1993. gadam kopā 33 pilsētvides pilotprojekti tika uzsākti ar ERAF 10. panta atbalstu. Šie projekti tika īstenoti 11 dalībvalstīs ar mērķi atbalstīt inovācijas pilsētvides atjaunošanā un plānošanā plašākas ekonomiskās un sociālās kohēzijas veicināšanas politikas ietvaros.

ELFLA: sabiedrības iesaistīšanas nozīmīgums ir ierādīts ar SVVA panākumiem, ko atbalsta LEADER pieeja. Šīs pieejas sekmes apliecina vairāk nekā 2 300 vietējās rīcības grupas, kas darbojas visā ES un kuru faktiskais kopējais finansējums sasniedz 5,5 miljardus eiro (6% no ELFLA finansējuma).

LEADER pieeja veido pamatu jaunajai Komisijas iniciatīvai SVVA jomā, jo tā ir balstīta uz reģioniem, augšupejoša, tajā ir iesaistīti publiskā un privātā sektora dalībnieki, tā ir integrēta, inovatīva, vērsta uz sadarbību un ietver sadarbības tīklu veidošanu. Obligātā līdzekļu nošķiršana 5% apmērā no katras dalībvalsts ELFLA piešķiruma tiks īstenota arī 2014.–2020. gada periodā, un jaunais tiesiskais regulējums ievērojami nostiprinās pieejas integrēto raksturu.

EJZF: kopš 2007. gada Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF) ceturtais prioritāšu virziens ir sniedzis atbalstu zivsaimniecības jomas ilgspējīgai attīstībai, nodrošinot, ka aktivitātes, ko veic Zivsaimniecības vietējās rīcības grupas (ZVRG), balstās uz katras zvejas teritorijas īpatnībām un iespējām; izmanto jaunus tirgus un produktus; un iekļauj zināšanas, enerģiju un resursus no visu nozaru vietējiem dalībniekiem.

21 dalībvalstī pašlaik darbojas vairāk nekā 300 zivsaimniecības vietējās rīcības grupas (ZVRG). ESI fondu jaunā kopīgā pieeja stiprinās šo ZVRG spēju veikt savus pienākumus un nodrošinās labākas iespējas īstenot integrētu sadarbību ar citām nozarēm un kaimiņu teritorijām.

Kāda ir kopīgās metodoloģijas ietekme?

[↑ Uz sākumu](#)

- » Tā kā sabiedrības vadīta vietējā attīstība ir balstīta uz reģioniem un to iespējams finansēt no dažādiem ESI fondiem, tā ir teicami piemērota metodoloģija saikņu veidošanai starp pilsētu, lauku un zivsaimniecības teritorijām.
- » Dalībvalstīm savos partnerības nolīgumos būs jānorāda, kā tās plāno atbalstīt SVVA un kāda veida teritorijās to iespējams izmantot. ERAF, ESF un EJZF gadījumā sabiedrības vadītas vietējās attīstības izmantošana būs izvēles iespēja, bet ELFLA tā būs obligāta.
- » Tā kā vietējo rīcības grupu izstrādātās stratēģijas var aptvert darbības no viena vai vairākiem fondiem, starp tiem nepieciešama konsekvence un savstarpēja koordinēšana. Dalībvalstis un vadošās iestādes noteiks vietējo attīstības stratēģiju atlases kritērijus un nodrošinās uzskaiti un procedūru koordinēšanu starp dažādiem fondiem. Stratēģiju atlasī un apstiprināšanu veiks komiteja, ko šim mērķim izveidos attiecīgās pārvaldes iestādes. Šī komiteja nodrošinās koordinēta finansējuma piešķiršanu daudzfondu stratēģijām visas stratēģijas īstenošanai.
- » Vietējo stratēģiju atlases un apstiprināšanas termiņš ir 2017. gada beigās. Stratēģiju atlases pirmā kārtā ir jāpabeidz ne vēlāk kā divu gadu laikā pēc partnerības nolīguma apstiprināšanas datuma. Tā kā automātiska pārņemšana no šā finansēšanas perioda uz nākamo nav paredzēta, esošajām vietējām ELFLA un EJZF rīcības grupām būs jāiesniedz jaunas stratēģijas. Turklāt jaunie priekšlikumi jau pastāvošajām vietējām rīcības grupām sniedz iespēju apsvērt vietējo stratēģiju paplašināšanu, lai paredzētu arī citu ESI fondu atbalsta izmantošanu.
- » Jomās, kurās dalībvalstis norādījušas CLLD izmantošanu, tām un vadošajām iestādēm būs jāiesaistās rīcības grupas palielināšanas pasākumos, lai veicinātu vietējo kopienu, īpaši mazāk attīstītos apgabalos ar ierobežotām iespējām, pilnīgu iesaistīšanos. To var panākt, veidojot vietējas rīcības grupas un formulējot dzīvotspējīgas stratēģijas.
- » Potenciālajām vietējām rīcības grupām ir jāiesaistās dialogā ar atbilstošajām vadošajām iestādēm jau agrīnā stadijā, lai pārliecinātos, ka to vajadzības un problēmas ir zināmas un var tikt ņemtas vērā programmu izstrādē.

Papildinformācija

Citas faktu lapas par kohēzijas politikas aspektiem:

http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_lv.cfm

Vispārēja informācija par reģionālo politiku:

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_lv.cfm